

การพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา*

DEVELOPMENT OF A MANAGEMENT FOR HAPPY TEMPLES WITH 5S ACTIVITIES IN NAKHON RATCHASIMA PROVINCE

พระสนธยา อธิจิตโต

Phra Sontaya Adhicitto

ที่พักสงฆ์พระธาตุเสมานคร

Phra That Sema Nakhon Monastery

Corresponding Author E-mail: 6401104318@mcu.co.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. ศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส 2. ศึกษากระบวนการการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส 3. นำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา โดยประยุกต์ตามหลัก ปฏิรูปเทศ 4 โดย ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป หรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ กับผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 9 รูปหรือคน

ผลการวิจัยพบว่า 1. การบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เน้นความสะอาดและระเบียบ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและพระสงฆ์ แม้วัดจะเผชิญปัญหาทรัพยากรและการใช้เทคโนโลยีในการติดตามและประเมินผล 2. กระบวนการบริหารจัดการวัดตามหลัก 5 ส เริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์และวางแผนร่วมกับชุมชน ใช้กระบวนการ PDCA เพื่อสร้างความเข้าใจ กำหนดบทบาท และติดตามผล การสร้างแรงจูงใจและวัฒนธรรมความสะอาดช่วยให้กิจกรรมยั่งยืน การมีส่วนร่วมและปรับปรุงตามเกณฑ์ช่วยพัฒนาคุณภาพ 3. การพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส เน้นการดำเนินงานที่เป็นระบบ โดยเริ่มจากการสละสิ่งของ จัดระบบ รักษาความสะอาด สร้างสุขลักษณะที่ดี และปลูกฝังวินัย ใช้กระบวนการปฏิรูปเทศ 4 เพื่อจัดการอาวาส อาหาร บุคคล และธรรมะอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างวัดที่สะอาดและเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจ
คำสำคัญ: การบริหารจัดการวัด; กิจกรรม 5 ส; สัปปายะ 4; วัดสร้างสุข

*Received September 16, 2024; Revised October 13, 2024; Accepted October 23, 2024

Abstract

This research article aims to 1. study the general management of Wat Sangsook (Happy Temple) through the 5S activities, 2. examine the management process of Wat Sangsook through the 5S activities, and 3. propose guidelines for improving the management of Wat Sangsook through the 5S activities in Nakhon Ratchasima Province, applying the Patirupa Desa 4 principles. The research methodology is qualitative, gathering data through in-depth interviews with 25 key informants and focus group discussions with 9 experts on managing Wat Sangsook through the 5S activities in Nakhon Ratchasima Province.

The research findings are as follows: 1. The management of Wat Sangsook through the 5S activities emphasizes cleanliness and organization, promoting the participation of both the community and monks. Although the temple faces challenges in terms of resources and using technology for monitoring and evaluation, 2. The management process based on the 5S principles begins with situational analysis and joint planning with the community. The PDCA cycle (Plan-Do-Check-Act) is used to create understanding, define roles, and monitor progress. Encouraging a culture of cleanliness and motivation ensures the sustainability of the activities. Community participation and continuous improvement according to set criteria help enhance the quality of management. 3. The development of Wat Sangsook management through the 5S activities focuses on systematic operations, beginning with sorting, organizing, cleaning, maintaining hygiene, and instilling discipline. The Patirupa Desa 4 process is applied to efficiently manage the temple's resources, food, personnel, and Dhamma, creating a clean temple environment conducive to religious practices.

Keywords: Temple Management; 5S Activities; Sappaya 4; Wat Sang Suk

บทนำ

วัดในพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นองค์การทางศาสนาองค์การหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชนทั่วไป และยังเป็นสถานที่ที่ฝึกฝนขัดเกลาอบรมบ่มนิสัยกุลบุตรผู้เข้ามาบวชในพระพุทธศาสนา วัดตั้งแต่สมัยพุทธกาล

เริ่มจากการที่พระเจ้าพิมพิสารได้ถวายวัดเวฬุวัน เมื่อพระพุทธเจ้ารับแล้วก็ทรงแสดงธรรมกถา แล้วทรงอนุญาตวัดหรืออารามแก่พระสงฆ์ว่า ภิกษุทั้งหลาย เราอนุญาตอาราม (วิ.ม. (ไทย) 4/59/71 72.) ตั้งแต่นั้นมา วัดก็เริ่มถูกสร้างขึ้นเรื่อย ๆ จนถึงปัจจุบัน โดยวัดถือเป็นสถานที่สำคัญสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไปในการศึกษาและอบรมความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น วิชาชีพ ตาราแพทย์แผนโบราณ และศิลปกรรมแขนงต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ในการทำบุญและบำเพ็ญกุศล อีกทั้งยังเป็นศูนย์กลางการบริหารและการปกครอง รวมถึงเป็นสถานที่สังเคราะห์จิตใจแก่ประชาชน ด้วยเหตุนี้ วัดจึงมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการสืบทอดและรักษาพระพุทธศาสนาโดยตลอด (กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา, 2545)

ในอดีต วัดมีบทบาทสำคัญหลายด้านสำหรับชุมชน ชาวบ้านมักส่งบุตรหลานมาอยู่รับใช้พระเพื่อรับการฝึกฝนและอบรมทางศีลธรรม รวมถึงเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ที่มีสอนในสมัยนั้น วัดเป็นสถานที่สังเคราะห์ให้ที่พักและการศึกษาแก่บุตรหลานของชาวบ้านที่ยากจน และผู้ใหญ่ที่ขัดสนสามารถมาอาศัยเลี้ยงชีพที่วัดได้เช่นกัน นอกจากนี้ วัดยังทำหน้าที่เป็นสถานพยาบาลที่ให้การแจกจ่ายยารักษาและดูแลผู้เจ็บป่วย เป็นที่พักสำหรับคนเดินทาง และเป็นสโมสรสำหรับชาวบ้านที่มาพบปะสังสรรค์และแลกเปลี่ยนความรู้ต่าง ๆ วัดยังเป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและมหรสพต่าง ๆ เป็นที่สำหรับใกล้เคียงซื้อพิพาทและให้คำปรึกษาในปัญหาชีวิตและความทุกข์ต่าง ๆ วัดยังถือเป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมและอนุรักษ์ศิลปกรรมของชาติ นอกจากนี้ยังเป็นคลังพัสดุที่ชาวบ้านสามารถใช้ร่วมกันเมื่อมีงานวัดหรือยืมไปใช้เมื่อตนมีงานสำคัญ ในด้านการบริหารหรือปกครอง วัดเป็นศูนย์กลางที่กำนันหรือผู้ใหญ่บ้านเรียกลูกบ้านมาประชุม และยังเป็นสำหรับประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรมต่าง ๆ อีกด้วย (พระราชมุนี (ประยูร ธมฺมจิตฺต), 2527) วัดจึงถือเป็นศูนย์กลางของชุมชนและเป็นที่พักทางจิตใจของประชาชน ผู้คนสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์จากวัดได้หลายประการ เช่น เป็นสถานที่ประกอบกุศล เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยพัฒนาความรู้และภูมิธรรม รวมถึงการขัดเกลาจิตใจให้สะอาดและสร้างความสุขทางกายและใจ ด้วยเหตุนี้ วัดจึงเป็นสถานที่สำคัญและเป็นหน้าเป็นตาของชุมชน ด้วยการเป็นสถานที่สาธารณะที่สาธุชนจากทั่วทุกสารทิศสามารถเข้ามาใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตาม สภาพของวัดในปัจจุบันยังขาดการบริหารจัดการที่ดีและไม่ได้รับการพัฒนาตามที่ควรจะเป็น ทำให้ไม่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน แต่ในขณะเดียวกันก็มีวัดจำนวนไม่น้อยที่ได้รับการพัฒนาที่ดี มีการบริหารจัดการที่สามารถเป็นแหล่งเรียนรู้และที่พักผ่อนหย่อนใจ ควรแก่การนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาต่อยอดให้วัดอื่น ๆ มีความพร้อมในการเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน การพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของพระภิกษุ

สามเณรภายในวัด โดยเฉพาะเจ้าอาวาสซึ่งเป็นผู้ปกครองคณะสงฆ์ในระดับต้นและมีหน้าที่ในการบริหารจัดการวัดในด้านต่าง ๆ เจ้าอาวาสเป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จ เพราะเป็นพระสังฆาธิการที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การเจริญรุ่งเรืองของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับความเลื่อมใสของประชาชน และเจ้าอาวาสเป็นตัวจักรสำคัญในความเจริญของพระพุทธศาสนา ดังนั้น การพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชนเจ้าอาวาสจะต้องเป็นบุคคลที่ประชาชนเคารพนับถือและศรัทธา เพื่อให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าในชุมชนได้อย่างแท้จริง (พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปโน), 2539) ความสำเร็จของวัดในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนย่อมขึ้นอยู่กับการบริหารหมู่คณะหรือการปกครองดูแล ตลอดทั้งการแนะนำการสั่งสอนอบรมพระภิกษุสามเณรและคฤหัสถ์ที่มาพำนักในวัดให้ประพฤติปฏิบัติอยู่ในพระธรรมวินัย ปฏิบัติตนตามกฎหมายบ้านเมืองข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่งและประกาศของมหาเถรสมาคมซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของคณะสงฆ์ไทยและปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัดก็คือ เจ้าอาวาสที่มีบทบาทในการเป็นผู้นำระดับท้องถิ่น ซึ่งมีความใกล้ชิดกับชาวบ้านมาก ชาวบ้านจะให้ความเคารพยกย่องว่าพระสงฆ์เป็นผู้นำทางวิญญูณของชาวบ้านทุกหมู่เหล่า เพราะผู้ที่เป็นเจ้าอาวาสได้นั้นต้องมีพรรษา 5 ขึ้นไป เป็นผู้มีความรู้ความสามารถสมควรแก่ตำแหน่ง มีความประพฤติเรียบร้อยตามพระธรรมวินัยมีศีลจารวัตรที่น่านับถือและเลื่อมใสเป็นผู้ทรงเกียรติ เป็นที่เคารพนับถือของบรรพชิตและคฤหัสถ์ในท้องถิ่นนั้น (พระมหาเสริมชัย ชยมงคล, 2541)

สภาพเศรษฐกิจและสังคมปัจจุบันทำให้ต้องทำงานในสภาพของการแข่งขันเร่งรีบทำงานแข่งกับเวลา ไม่ว่า จะเป็นงานอาชีพด้านใดก็ตาม พระภิกษุสามเณรภายในวัดต้องพยายามปรับตัวให้ทัน กับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ เจ้าของกิจการมุ่งแต่ผลผลิตจนกระทั่งขาดความสนใจใน เรื่องความปลอดภัยซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดอันตรายจากการ ประสบอุบัติเหตุของคณงาน นอกจากนั้นการประสบอุบัติเหตุ ของผู้ปฏิบัติงานยังก่อให้เกิดผลกระทบกับสถานประกอบการ เนื่องจากคนที่ประสบอุบัติเหตุไม่สามารถมาทำงานได้ขาดคน ทำงาน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และทำให้คนงานเสียขวัญ และกำลังใจในการทำงาน ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนาแนวคิดให้พนักงานมีส่วนร่วมในการบริหารงานองค์กรโดยใช้หลักการ 5 ส เป็นกิจกรรมหลักในการปรับปรุงการทำงานซึ่งประกอบด้วย สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย โดยญี่ปุ่นได้ดำเนินการและพัฒนาหลักการนี้อย่างจริงจังและเป็นระบบ โดยกำหนดขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ติดตามผลงานเป็นระยะ และควบคุมกิจกรรมให้เกิดความยั่งยืน ทำให้ 5 ส ได้รับความนิยมและถูกเผยแพร่ไปทั่วประเทศ แนวคิด 5 ส นี้ ถือเป็นปัจจัยพื้นฐานในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเครื่องมือแรกที่ถูกนำมาใช้ก่อนที่จะก้าวไปใช้

เครื่องมือบริหารระดับสูงขึ้น เช่น TPM TQM และ ISO เป็นต้น โดยแบ่งการจัดการออกเป็นสองส่วน คือ ส 1 ส 2 และ ส 3 จะมุ่งเน้นไปที่การจัดการวัสดุสิ่งของ เครื่องใช้ และสถานที่ ส่วน ส 4 และ ส 5 จะเน้นไปที่การจัดการเรื่องคนและบุคลากร เป้าหมายหลักของ 5ส คือการทำให้สถานที่ทำงานสะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ลดความสูญเปล่าในการทำงาน ส่งเสริมคุณภาพงาน และสร้างความประทับใจแก่คนทั่วไป 5ส ยังมีคุณค่าในการพัฒนาบุคลากรให้มีความซื่อสัตย์และมีวินัย ซึ่งเป็นรากฐานของระบบคุณภาพ นอกจากนี้ยังช่วยปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน ทำให้เพิ่มขวัญกำลังใจ ลดอุบัติเหตุในการทำงาน และลดความสิ้นเปลืองในการจัดซื้อวัสดุเกินความจำเป็น ตลอดจนลดการสูญหายของวัสดุ เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่าง ๆ (ชูชาติ วิรเศรษฐี, 2542) เจ้าอาวาสเป็นผู้ที่ต้องใช้อำนาจในการปกครองดูแลกิจการต่าง ๆ ภายในวัดการใช้อำนาจของเจ้าอาวาสจึงต้องเป็นการกระทำโดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้ เพื่อให้การบริหารและปกครองสามารถดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ (กนก แสนประเสริฐ, 2549)

จังหวัดนครราชสีมาถือเป็นจังหวัดที่มีวัดมากถึง 2,178 วัด (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2562) อย่างไรก็ตาม จำนวนวัดที่ได้รับการพัฒนาและเข้าลักษณะวัดสร้างสุขตามกิจกรรม 5 ส กลับมีจำนวนไม่มาก ส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาในหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นการขาดแคลนพระภิกษุสามเณรภายในวัด ขาดวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็น หรือการขาดการบริหารจัดการที่ดีที่จะทำให้วัดเป็นวัดสร้างสุขอย่างสมบูรณ์ ปัญหาเหล่านี้มีผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเมื่อสถานที่ไม่เอื้อต่อการเป็นสัปปายะ (สถานที่ที่เหมาะสม) จะส่งผลต่อสภาพจิตใจและการศึกษาเล่าเรียนพระธรรมวินัยของพระภิกษุสามเณร และยังทำให้ประชาชนไม่ประสงค์เข้าไปใช้บริการในวัด หรือในที่สุดอาจจะไม่เข้าวัดเลย อย่างไรก็ตาม ยังเป็นที่น่ายินดีที่ยังมีวัดจำนวนหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาเพื่อพัฒนาวัดให้เป็นสถานที่ที่เหมาะสมเป็นสัปปายะ เหมาะสมแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนและบุคคลทั่วไป วัดบางแห่งมีชื่อเสียงในด้านความงามและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม วัดเหล่านี้มีลักษณะเป็นสัปปายะ ควรค่าแก่การศึกษาและนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาวัดอื่น ๆ เพื่อเป็นวัดสร้างสุขแก่ชุมชนและประเทศชาติต่อไป การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้วัดสามารถทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นสถานที่ที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปฏิบัติธรรม และเป็นที่พักทางจิตใจของประชาชนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการบริหารจัดการวัดในประเด็นที่เกี่ยวกับ 5 ส เพื่อค้นหาแบบการบริหารจัดการที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะนำรูปแบบการพัฒนาวัดเหล่านั้นมาใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนาวัดต่าง ๆ ทั้งในจังหวัดนครราชสีมาและจังหวัดอื่น ๆ การวิจัยนี้

หวังว่าจะช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่สัปปายะที่เหมาะสมสำหรับเป็นแหล่งเรียนรู้ เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และสร้างความสุขทั้งทางกายและใจแก่พระสงฆ์และประชาชนทั่วไปอย่างยั่งยืน การพัฒนาวัดในลักษณะนี้จะเป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาซึ่งจะช่วยให้พระพุทธศาสนายังคงอยู่และเจริญรุ่งเรืองตราบนานเท่านาน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษากระบวนการการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา
3. เพื่อนำเสนอการพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา โดยประยุกต์ตามหลักสัปปายะ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งค้นหาต้นแบบแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ หรือ Best Practice

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 25 รูปหรือคน ประกอบด้วย 1. กลุ่มพระสังฆาธิการระดับเจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ จำนวน 5 รูป 2. กลุ่มตัวแทนหน่วยงานราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามโครงการวัดประชารัฐ สร้างสุข จำนวน 5 คน 3. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน 4. กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 5 คน 5. กลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ จำนวน 5 รูป

2.2 ผู้เข้าร่วมในการสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา โดยประยุกต์ตามหลักสัปปายะ 4 จำนวน 9 รูปหรือคน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview Form) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพดำเนินการโดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์ ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้ จนครบทุกประเด็น โดยขอ อนุญาตใช้วิธีการจดบันทึก และการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์เพื่อหาคำตอบตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา จุดแข็ง การพัฒนาวัดตามหลัก 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมาเน้นการสร้างความสะดวกและระเบียบเรียบร้อย ซึ่งช่วยส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนอย่างแท้จริง มีการแต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัด โดยมีเจ้าอาวาสเป็นประธาน ผู้ช่วยเจ้าอาวาสเป็นรองประธาน และพระสังฆาธิการเป็นที่ปรึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านการจัดกิจกรรม 5 ส ทำให่วัดมีบรรยากาศที่เงียบสงบ สะอาด และปลอดภัย ส่งเสริมความสงบในการปฏิบัติธรรม และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับชุมชน จุดอ่อน การจัดการวัดในอดีตมักเน้นการก่อสร้างเพื่อพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น ขาดแผนที่ชัดเจนและการประสานงาน ทำให้การจัดการไม่เป็นระบบ นอกจากนี้ การนำกิจกรรม 5 ส มาใช้ในวัดยังเผชิญกับปัญหาหลายประการ เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดทรัพยากร ไม่ปรับให้เข้ากับบริบทวัด และการขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน รวมถึงการไม่ใช้เทคโนโลยีในกระบวนการติดตามและประเมินผล ส่งผลให้กิจกรรมไม่ยั่งยืนและขาดประสิทธิภาพในระยะยาว โอกาสการบริหารจัดการวัดตามหลัก 5 ส ช่วยสร้างวัดที่สะอาด เป็นระเบียบ และมีประสิทธิภาพในการบริหารกิจกรรม ทำให้พระสงฆ์ ชาวบ้าน และเยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา ส่งเสริมสุขภาพกายและจิตใจ รวมถึงสร้างแหล่งเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดที่มีการจัดการดีสามารถดึงดูดผู้คนเข้ามาทำบุญและศึกษาธรรมะมากขึ้น สร้างโอกาส

ทางเศรษฐกิจและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานท้องถิ่น เป็นแรงบันดาลใจให้ชุมชนอื่นๆ อุปสรรค วัดประสบปัญหาขาดงบประมาณและการสนับสนุนจากภายนอก รวมถึงปัญหาทางสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาตามหลัก 5 ส การวางแผนและการจัดการต้องพิจารณาบริบทและข้อจำกัดของวัด รวมถึงการมีส่วนร่วมและการฝึกอบรมที่เหมาะสมเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

2. ผลการศึกษากระบวนการการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา การบริหารจัดการวัดตามหลัก 5 ส ต้องเริ่มจากการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบัน กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน วางแผนร่วมกันระหว่างวัดและชุมชน รวมถึงการฝึกอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากร กำหนดตัวชี้วัดความสำเร็จ และจัดทำแผนสำรอง กิจกรรมต้องมีความต่อเนื่องและได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน การบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา ตามกระบวนการ PDCA ในด้านการลงมือปฏิบัติการ (Do) นับเป็นก้าวสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มต้นจากการสื่อสารสร้างความเข้าใจแก่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การกำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจน การนำหลักการ 5 ส มาปฏิบัติจริงอย่างเคร่งครัด และการติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้ขวัญกำลังใจและเสริมแรงทางบวก รวมถึงการปลูกฝังค่านิยมและวัฒนธรรมการรักษาความสะอาดเป็นระเบียบให้เกิดเป็นวิถีชีวิตของคนในวัด จะช่วยให้กิจกรรมนี้ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อน การปรับประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับแต่ละบริบท และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยให้การดำเนินกิจกรรมมีพลวัตและมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ท้ายที่สุดแล้ว การประเมินผลกระทบของกิจกรรม 5 ส ต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของผู้คนในวัด จะช่วยสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าและประโยชน์ที่ได้รับจากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้ทุกคนเกิดความมุ่งมั่นที่จะร่วมกันธำรงรักษากิจกรรมดี ๆ เช่นนี้ให้คงอยู่อย่างยั่งยืนสืบไป เพื่อสร้างสรรค์วัดและชุมชนให้เป็นสถานที่แห่งความสุข ความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยตามอุดมการณ์ที่ทุกคนร่วมกันวาดหวังไว้ การตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม 5 ส ในการบริหารจัดการวัดสร้างสุข จังหวัดนครราชสีมา ตามกระบวนการ PDCA มีความสำคัญอย่างยิ่งในการติดตามความก้าวหน้า ค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน และโอกาสในการปรับปรุง โดยควรมีการกำหนดเกณฑ์และวิธีการตรวจสอบที่ชัดเจน ดำเนินการอย่างสม่ำเสมอโดยทีมงานที่เป็นกลาง สื่อสารผลการตรวจสอบให้ทุกฝ่ายได้รับทราบ วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา กำหนดและดำเนินการตามมาตรการแก้ไข ตลอดจนติดตามประเมินผลการแก้ไขอย่าง

ต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพอย่างสม่ำเสมอ และนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมการตรวจสอบและปรับปรุงอย่างยั่งยืนต่อไป การปรับปรุงกิจกรรม 5 ส เริ่มจากการทบทวนผลการดำเนินงานที่ผ่านมา วิเคราะห์จุดแข็งจุดอ่อน และจัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องแก้ไข จากนั้นกำหนดแผนปฏิบัติการที่ชัดเจนและสื่อสารให้ทุกฝ่ายรับทราบ พร้อมจัดสรรทรัพยากรที่จำเป็นอย่างเพียงพอ ระหว่างดำเนินการต้องมีการกำกับติดตามความก้าวหน้าอย่างสม่ำเสมอ และพร้อมปรับเปลี่ยนแผนให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยยึดเป้าหมายหลักเป็นสำคัญ กระบวนการนี้จะช่วยให้การปรับปรุงกิจกรรม 5 ส เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุผลตามที่คาดหวัง

3. การพัฒนาการบริหารจัดการวัดสร้างสุข ด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา โดยการประยุกต์ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านสะสาง ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 เป็นกระบวนการที่มีระบบและขั้นตอนชัดเจน โดยเริ่มจากการสำรวจและจัดทำบัญชีสิ่งของ กำหนดเกณฑ์การคัดแยก และดำเนินการอย่างเป็นระบบโดยคณะทำงานที่ได้รับมอบหมาย มีการจัดการทั้งสิ่งของทั่วไปและของบริจาค โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและความเหมาะสม พร้อมทั้งพัฒนาระบบการจัดเก็บและค้นหาที่มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ ยังให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้าใจและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ตลอดจนการกำหนดมาตรการป้องกันการสะสมสิ่งของที่ไม่จำเป็นในอนาคต ทั้งหมดนี้ดำเนินการภายใต้ระบบการติดตาม ประเมินผล และปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การสะสางเป็นวัฒนธรรมองค์กรที่ยั่งยืนของวัด ส่งผลให้วัดมีความเป็นระเบียบ สะอาด และมีประสิทธิภาพในการใช้พื้นที่และทรัพยากร อันจะนำไปสู่การเป็นวัดสร้างสุขที่สมบูรณ์ต่อไป การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านสะสาง ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 มุ่งเน้นการสร้างความสะดวกในทุกมิติของวัด ทั้งด้านอवास อาหาร บุคคล และธรรมะ โดยจัดวางผังวัดให้เป็นระบบ พัฒนาระบบสาธารณูปโภคและการจัดการทรัพยากร ปรับปรุงระบบการให้บริการอาหารและการดูแลสุขภาพ พัฒนาระบบการติดต่อประสานงานและการจัดการทรัพย์สินที่โปร่งใส ตลอดจนสร้างระบบการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่เข้าถึงง่าย พร้อมทั้งพัฒนาการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัย ทั้งหมดนี้เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สะดวกสบาย เอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจและการเข้าถึงธรรมะของทุกคน การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านสะอาด ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่สะอาดในทุกมิติของวัด ทั้งด้านอवास อาหาร บุคคล และธรรมะ โดยจัดระบบทำความสะอาดอาคารสถานที่ พัฒนาระบบสุขาภิบาลอาหาร ส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคล และสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และปฏิบัติธรรม มีการจัดการขยะและน้ำเสีย ดูแลภูมิทัศน์

และพื้นที่สีเขียว รักษาความสะอาดของเครื่องใช้ทางศาสนา ส่งเสริมสุขลักษณะในพิธีกรรม จัดการคุณภาพอากาศ และสร้างจิตสำนึกในการรักษาความสะอาด ทั้งหมดนี้เพื่อสร้าง สภาพแวดล้อมที่สะอาด ถูกสุขลักษณะ และเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจของทุกคน การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัดนครราชสีมา ด้านสุขลักษณะ ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 มุ่งเน้นการสร้างสภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ ในทุกมิติของวัด ทั้งด้านอาวาส อาหาร บุคคล และธรรมะ โดยจัดการสภาพแวดล้อมทาง กายภาพ พัฒนาระบบการจัดการอาหาร ส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคล และสร้าง บรรยากาศที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรม มีการพัฒนาระบบสุขภาพสิ่งแวดล้อม จัดการความ ปลอดภัยด้านอาหารและน้ำดื่ม ส่งเสริมสุขภาพองค์กรวม และจัดการด้านอาชีวอนามัยและ ความปลอดภัย ทั้งหมดนี้ดำเนินการควบคู่ไปกับการสร้างวัฒนธรรมสุขภาพและความ ปลอดภัย เพื่อให้วัดเป็นพื้นที่ที่ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และเอื้อต่อการปฏิบัติศาสนกิจของ ทุกคน การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัด นครราชสีมา ด้านสร้างนิสัย ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 มุ่งเน้นการปลูกฝังวินัยและนิสัยที่ดีใน ทุกมิติของวัด ทั้งด้านอาวาส อาหาร บุคคล และธรรมะ โดยสร้างวินัยในการดูแลรักษา สถานที่ การบริโภคอาหารที่ถูกสุขลักษณะ การดูแลสุขภาพส่วนบุคคล และการศึกษา ปฏิบัติธรรม นอกจากนี้ยังส่งเสริมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การทำงานร่วมกัน การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการรักษาศีลตามพระธรรมวินัย ทั้งหมดนี้ ดำเนินการผ่านการจัดระเบียบ การอบรม การณรงค์ และการสร้างแรงจูงใจ เพื่อให้เกิด การปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัยที่ยั่งยืน

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปของการบริหารจัดการวัดสร้างสุข การนำกิจกรรม 5 ส มาใช้ในการ บริหารจัดการวัดในจังหวัดนครราชสีมาส่งผลให้เกิดการพัฒนาวัดอย่างเป็นระบบมากขึ้น โดยเฉพาะในด้านความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการ พัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังประสบปัญหา ในหลายด้าน เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจ การขาดทรัพยากร และการขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาแนวทางการบริหาร จัดการที่เหมาะสมกับบริบทของวัดและชุมชนในพื้นที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหา จินตวัฒน์ จารุขุฑโน (2562) เรื่อง รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า สภาพทั่วไปในการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส ในจังหวัด สิงห์บุรีแสดงให้เห็นว่า การนำกิจกรรม 5 ส มาใช้เป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาวัดของ คณะสงฆ์จังหวัดสิงห์บุรี ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายจากมหาเถรสมาคมที่มุ่งให้วัดทุกแห่ง

ทั่วประเทศดำเนินการพัฒนาตามหลัก 5 ส เจ้าอาวาสในจังหวัดสิงห์บุรีให้ความสนใจและทุ่มเทในการพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง พระผู้ใหญ่ในจังหวัดสิงห์บุรีได้ให้ความสำคัญกับการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อขับเคลื่อนงาน มีการประชุมคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ยังได้รับการสนับสนุนจากทางคณะสงฆ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสิงห์บุรี และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดอบรมและขับเคลื่อนนโยบาย 5 ส ให้เกิดขึ้นจริงในวัดทั่วจังหวัด การดำเนินงานนี้เป็นการส่งเสริมให้วัดเป็นสถานที่ที่มีความสะอาด เป็นระเบียบ และสร้างสุขให้กับทั้งพระสงฆ์และชุมชน ส่งผลให้วัดกลายเป็นสถานที่ที่เป็นมิตรและน่าเข้ามาเยี่ยมชม อีกทั้งยังเป็นการรักษาวัฒนธรรมและส่งเสริมการพัฒนาวัดในด้านต่าง ๆ ตามแนวทางของ 5 ส และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริพร ต้นตียมาศ (2554) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบของของการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม สังกัดกรุงเทพฯ ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบเรียงตามลำดับน้ำหนักขององค์ประกอบจากมากไปหาน้อย คือ 1. กิจกรรมที่ทำร่วมกัน 2. การใช้เทคโนโลยี 3. ทักษะด้านภาวะผู้นำ 4. ผู้นำเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วม 5. การติดต่อสื่อสาร 6. การมีส่วนร่วมของสมาชิก 7. องค์การ (เครือข่ายโรงเรียน) แบบมีส่วนร่วม 8. บรรยากาศการมีส่วนร่วม 2. ระดับของประสิทธิผลการบริหารเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพฯ อยู่ในระดับมาก 3. รูปแบบการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมที่มีประสิทธิผล สังกัดกรุงเทพฯ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านการบริหารเครือข่ายโรงเรียนแบบมีส่วนร่วม 8 องค์ประกอบ ซึ่งมีความเหมาะสม ถูกต้อง เป็นไปได้

2. กระบวนการบริหารจัดการวัดสร้างสุข การใช้วงจร PDCA ในการบริหารจัดการกิจกรรม 5 ส ของวัดแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการนำหลักการบริหารสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในบริบทของวัด ซึ่งนับเป็นแนวทางที่น่าสนใจในการพัฒนาการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม การดำเนินการยังต้องคำนึงถึงความสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูวัชรสุวรรณนารถ (ลูกซุบ เกตุเขียว) (2558) เรื่อง การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 พบว่า การบูรณาการระหว่างแนวคิดทฤษฎีและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานโดยพระสังฆาธิการนั้นสามารถแยกออกเป็นหลายด้าน ดังนี้ 1. การวางแผนพระสังฆาธิการต้องวางแผนการอนุรักษ์โบราณสถานอย่างชัดเจน โดยต้องกำหนดทิศทางและแนวทางที่สอดคล้องกับปัจจัยและทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การจัดองค์การ การรวบรวมข้อมูลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์

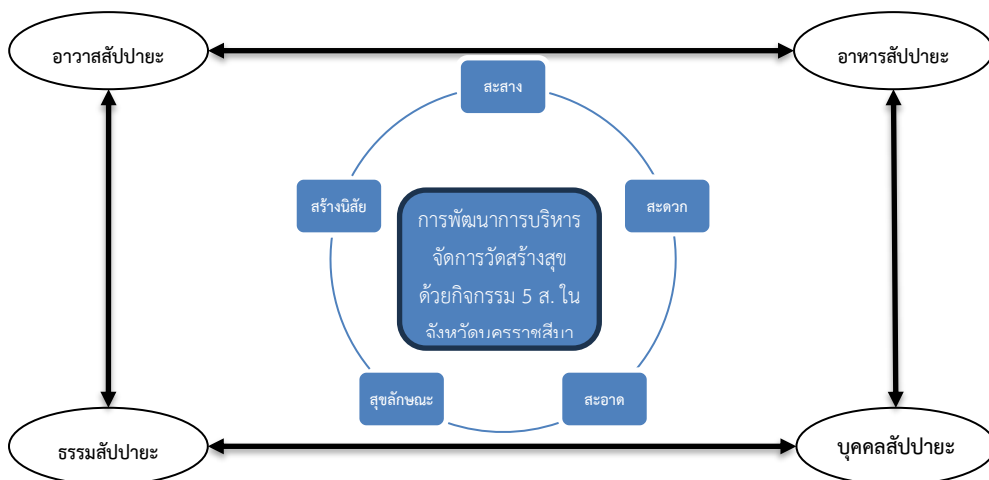
โบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อจัดวางโครงสร้างองค์กรให้เหมาะสมและเกิดความคล่องตัว ในการดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ ควรมีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน ในแต่ละส่วนขององค์กร 3. การบริหารบุคคล การคัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้และความสามารถ รวมถึงความรักและห่วงใยต่อโบราณสถานเป็นสิ่งสำคัญ พระสังฆาธิการ ควรเสาะแสวงหาบุคคลที่เหมาะสมเพื่อเข้ามาร่วมงานในการดูแลและปกป้องโบราณสถาน 4. การอำนวยการ พระสังฆาธิการต้องมีความรู้และข้อมูลที่ลึกซึ้งเกี่ยวกับโบราณสถาน เพื่อสามารถตัดสินใจและสั่งการอย่างรวดเร็วและแม่นยำ การวินิจฉัยและการสั่งการ ที่ถูกต้องจะส่งผลให้การอนุรักษ์เป็นไปอย่างราบรื่น 5. การควบคุม การใช้ระเบียบ และระบบที่ถูกจัดวางขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการควบคุมการอนุรักษ์โบราณสถาน พระสังฆาธิการต้องพัฒนาจิตสำนึกและความรู้สึกรับผิดชอบต่อพระศาสนา โดยเน้นที่การสร้างระบบที่มีความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ สำหรับการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการ อนุรักษ์โบราณสถาน พระสังฆาธิการควรมีฉันทะ หรือความพึงพอใจและใส่ใจในงาน อนุรักษ์อยู่เสมอ มีวิริยะ หรือความขยันหมั่นเพียรในการอนุรักษ์โบราณสถาน รวมถึงจิตตะ หรือความตั้งใจในการปฏิบัติงานอนุรักษ์อย่างเต็มที่และต่อเนื่อง เพื่อให้การอนุรักษ์ โบราณสถานเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุข การประยุกต์หลักปฏิรูปเทศ 4 ร่วมกับกิจกรรม 5 ส ในการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขนับเป็นแนวคิด ที่น่าสนใจ เนื่องจากการเป็นารผสมผสานระหว่างหลักธรรมทางพระพุทธศาสนากับแนวคิด การบริหารจัดการสมัยใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของวัดในฐานะสถาบันทางศาสนาและ ศูนย์กลางของชุมชน การพัฒนาในแต่ละด้านของ 5 ส (สะสาง สะดวก สะอาด สุขลักษณะ และสร้างนิสัย) ตามหลักปฏิรูปเทศ 4 ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ และจิตใจ อันจะนำไปสู่การเป็นวัดสร้างสุขที่แท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของธีรวิทย์ ทองนอก (2561) ได้วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณา การของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัย พบว่า เทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรีได้นำหลักพุทธธรรมมาบูรณาการเข้ากับการบริหารจัดการองค์กร เพื่อให้การ ปฏิบัติราชการเกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดยดำเนินโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ 1. การบริหารจัดการองค์กรด้วยการพัฒนาศักยภาพบุคลากร เทศบาลเมืองหนองปรือ มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีการยึดมั่นและประพฤติปฏิบัติตนตามหลักพุทธ ธรรม คุณธรรม และจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยการนำหลักสังคหวัตถุ 4 (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) หลักอิทธิบาท 4 (ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา) และหลักโลกบาล ธรรมมาใช้ในการสร้างแนวทางในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิตของบุคลากร 2. การบริหารจัดการองค์กรแบบมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม เทศบาลได้พัฒนาศักยภาพและ

สร้างโอกาสให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและดำเนินโครงการต่าง ๆ ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือระหว่างเทศบาลและประชาชนในพื้นที่ เพื่อให้เกิดการบริหารงานที่โปร่งใสและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน การนำหลักพุทธธรรมมาใช้ในการบริหารเทศบาลเมืองหนองปรือไม่เพียงแต่ส่งเสริมให้บุคลากรมีคุณธรรมและจริยธรรมเท่านั้น แต่ยังเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งส่งผลให้การบริหารงานของเทศบาลเกิดประสิทธิภาพและความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า การบูรณาการกิจกรรม 5 ส กับหลักสัปปายะ 4 การนำแนวคิดกิจกรรม 5 ส (สละสลวย สะอาด สะอาด สุขลักษณะ สร้างนิสัย) มาบูรณาการเข้ากับหลักสัปปายะ 4 ในพระพุทธศาสนา (อวาสสัปปายะ อาหารสัปปายะ บุคคลสัปปายะ ธรรมสัปปายะ) เพื่อพัฒนาการบริหารจัดการวัดที่สร้างสุขและความยั่งยืน ครอบคลุมทั้งด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อม อาหาร บุคลากร และหลักธรรม การพัฒนาตามหลักการ 5 ส 1. สะอาด การจัดการสิ่งของและพื้นที่อย่างเป็นระบบ การคัดแยกและการจัดการสิ่งของบริจาคอย่างมีประสิทธิภาพ การมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายในชุมชนและวัด 2. สะอาด การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการใช้งานและการเข้าถึงบริการต่าง ๆ การจัดระบบผังวัดและบริการต่าง ๆ ให้มีระเบียบ การพัฒนาระบบการติดต่อและการสื่อสารภายในวัด 3. สะอาด

การจัดระบบทำความสะอาดอาคารสถานที่ ส่งเสริมสุขอนามัยส่วนบุคคล การจัดการขยะ และน้ำเสียอย่างมีประสิทธิภาพ 4. สุขลักษณะ การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเอื้อต่อสุขภาพ การจัดการอาหารและน้ำดื่มให้ถูกสุขลักษณะ ส่งเสริมสุขภาพองค์รวมของพระสงฆ์และบุคลากร 5. สร้างนิสัย การสร้างวินัยและพฤติกรรมที่ดีอย่างยั่งยืน ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและการมีจิตอาสา การสร้างวัฒนธรรมการปฏิบัติธรรมและการรักษาศีล

การนำหลักสัปปายะ 4 มาใช้ 1. อาวาสสัปปายะ จัดการสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวัดให้เหมาะสม 2. อาหารสัปปายะ การจัดการด้านอาหารและโภชนาการที่เหมาะสม 3. บุคคลสัปปายะ การพัฒนาบุคลากรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดี 4. ธรรมสัปปายะ สร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม การประยุกต์ใช้องค์ความรู้นี้จะช่วยให้วัดสามารถพัฒนาตนเองเป็นวัดสร้างสุขที่มีความสะอาด เป็นระเบียบ สะดวกสบาย ถูกสุขลักษณะ และมีวัฒนธรรมองค์กรที่ดี ทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นที่พึ่งทางจิตใจ และเป็นแหล่งเรียนรู้ทางธรรม นอกจากนี้ยังเป็นต้นแบบให้กับวัดอื่น ๆ ในการพัฒนาตนเองต่อไป การนำองค์ความรู้ไปปฏิบัติจริงควรคำนึงถึงบริบทและความพร้อมของแต่ละวัด โดยควรเริ่มจากการประเมินสภาพปัจจุบัน วางแผนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ และดำเนินการอย่างค่อยเป็นค่อยไป โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย และการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นวัดสร้างสุขที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนการพัฒนาวัดตามแนวทาง 5 ส และหลักสัปปายะ 4 อย่างเป็นรูปธรรม ในการดำเนินงาน
2. วัดควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ในการสนับสนุนการพัฒนาวัดสร้างสุข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและความยั่งยืนในการดำเนินงาน
3. วัดควรมีการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดในการประเมินผลการพัฒนาวัดสร้างสุขที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและประเมินผลอย่างเป็นระบบ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. วัดควรจัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาวัดที่มีตัวแทนจากทุกภาคส่วน ทั้งพระสงฆ์ ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันวางแผน ดำเนินการ และติดตามผลการพัฒนาวัดสร้างสุข

2. วัดควรมีการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการ 5 ส และหลักปฏิรูปเทศ 4 แก่พระสงฆ์และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อสร้างความเข้าใจและทักษะในการนำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ

3. วัดควรพัฒนาระบบการจัดการข้อมูลและการสื่อสารที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการและการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของวัด

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงปริมาณเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ของการนำรูปแบบการบริหารจัดการวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส และหลักสัปปายะ 4 ไปใช้ในวัดต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบต่อไป

2. ควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบการพัฒนาวัดสร้างสุขในพื้นที่ที่มีบริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาวัดสร้างสุข

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการวัดสร้างสุข เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการสื่อสารกับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กนก แสนประเสริฐ. (2549). *ประมวลพระราชบัญญัติคณะสงฆ์*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.

กองพุทธศาสนสถาน กรมการศาสนา. (2545). *คู่มือการพัฒนาวัด อุทยานการศึกษาในวัด ลานวัด ลานใจ ลานกีฬา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

ชูชาติ วิเรศธณี. (2542). *ISO 9000 สำหรับนักบริหารมืออาชีพ*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ธีรวิทย์ ทองนอก. (2561). *การบริหารจัดการองค์ประกอบโครงสร้างท้องถิ่นเชิงพุทธบูรณาการของเทศบาลเมืองหนองปรือ จังหวัดชลบุรี (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระครูวัชรสุวรรณาทธ (ลูกซูป เกิดเขียว). (2558). *การประยุกต์ใช้อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมกลยุทธ์การอนุรักษ์โบราณสถานของพระสังฆาธิการในเขตปกครองคณะสงฆ์ภาค 15 (ดัชนีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุฎฐิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ)*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระธรรมวโรดม (บุญมา คุณสมปนโน). (2539). *การปกครองวัด*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.

- พระมหาจันทวัฒน์ จารุทตฺตโน. (2562). รูปแบบการบริหารวัดสร้างสุขด้วยกิจกรรม 5 ส จังหวัดสิงห์บุรี (คุษฎิณิพนธ์พุทธศาสตรคุษฎิบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ).
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล. (2541). การบริหารวัด. กรุงเทพฯ: วิชั่นอาร์ต คอร์ปอเรชั่น.
- พระราชวรมนูณี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2527). สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). ข้อมูลทะเบียนวัด ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2562. สืบค้น 9 กันยายน 2563, จาก <https://shorturl.asia/QreDZ>